

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Laura Saunamets

**VÕIMUSUHTED HARIDUSKOMMUNIKATSIOONIS:
EESTIKEELSELE ÕPPELE ÜLEMINEKU KAJASTAMINE
AJAKIRJANDUSES**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Mari-Liis Tikerperi, MA

Tartu 2025

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	5
1.1. Haridus- ja koolikommunikatsioon üldharidusastmes.....	5
1.2. Meediastumise mõju haridus- ja koolikommunikatsioonile.....	7
1.3. Võimuhete avaldumine meedias.....	9
1.4. Eestikeelsele haridusele üleminek kui ühiskondlik väljakutse.....	12
1.5. Uurimisküsimused.....	13
2. METOODIKA.....	15
2.1. Andmeanalüüsi meetod.....	15
2.2. Valim.....	16
2.3. Koodipuu ja andmete analüüs.....	17
3. UURIMISTULEMUSED.....	19
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	25
KOKKUVÕTE.....	27
SUMMARY.....	28
KASUTATUD KIRJANDUS.....	29
LISAD.....	35
Lisa 1. Koodipuu.....	35
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.....	36

SISSEJUHATUS

Haridus on kogu riiki, mitte ainult mõnd huvigruppi puudutav teema. Kui varem jäi suurem osa koolis toimuvast kooliseinte vahele, siis meediastumise mõjul saavad hariduse arenguga kaasas käia kõik soovijad, olenemata asukohast (Hjarvard, 2008: 129). Oma arvamuse avaldamise võimalused on aja jooksul laienenud, kuid meediakajastus siiski oluline ressurss, mille nimel sõnavõtjad konkureerima peavad (Hernes, 1978, viidatud Hjarvard, 2008: 107 kaudu).

Kuna ajakirjanikud on eelkõige vahendajaks neile, kellel on poliitiline ja majanduslik võim (Altschull, 1984: 298), hakkavad meedia tähelepanu võitmisel rolli mängima võimusuhted. Viimase all pean siinse töö kontekstis silmas pigem võrdsusele, mitte hierarhilisusele tuginevat arusaama võimust ehk kuidas koolid muutuvad poliitikute suhtes kaitsetuks, sest nad ei oma kontrolli näiteks selle üle, mida nende kohta meedias avaldatakse (Tikerperi, 2020: 237).

Rawolle'i (2010: 22) sõnul annab meediastumine nt ajakirjanikele, poliitikutele ja teistele arvamuste vahendajatele võimekuse oma vaatepunkti kaudu avalikku arvamust kujundada. Poliitikud mõistavad ka ise, et meedias avaldatu võib mõjutada ka poliitilisi otsuseid (Strömbäck, 2010: 435). Sellest tulenevalt kasutavad nad meediat valijatele sõnumite edastamiseks, mis oleks viimaste seisukohtadele ja ootustele kohandatud, et saavutada suurim võimalik poolehoid (McNair, 2018: 7). Viimase käigus võidakse aga koolide huvid tagaplaanile jätta.

Hariduspoliitiliste reformide ja küsimuste osas teevad poliitikud otsuseid ja plaane, kuid viimaste elluviimine jääb haridusasutuste kanda (Martin, 2025). Seetõttu on oluline reformide paikasättimisel arvestada koolide võimekusega neid teostada. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus rahvale antud lubadusi pole võimalik piisaval määral täita. Kuna koolid ei oma kontrolli nende kohta meedias avaldatu üle (Tikerperi, 2020: 237), võivad lubadusi andnud poliitikute asemel vastutavaks jääda hoopis haridusasutused.

Eestis on selline suurem hariduspoliitiline teema olnud eestikeelsele haridusele üleminek. Oma laiemal kultuurilisel tähendusel ja ühiskonna tugeva mõjutamise tõttu on see kõlapinda leidnud alates iseseisvusaja algusest (Ligi, 2023), olles viimastel aastatel eriti laialdase arutelu keskmes. Selle näitel saab uurida, kuidas hariduspoliitiliste temade kajastamisel

Eesti meedias võimusuhted toimivad. Teema toob esile inimeste reljeefsed arvamused, kus mängib rolli, kes sõnavõtjatest paremini kanaleid kasutada ja agendat levitada oskab.

Mainitud suurenenud teemakajastuse põhjuseks on, et 2024. aasta sügisel algas Eesti lasteaedades ja üldhariduskoolides aktiivne üleminek eestikeelsele haridusele (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024a). Programmi eesmärk on anda kogu riigis kvaliteetset eestikeelset haridust ning intergreerida muud kui eesti keelt emakeelena kõnelevad noored Eesti kultuuriruumi, laiendades sh nende töötamis- ja edasiõppimisvõimalusi (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024a). Selleks suurendatakse koolides eestikeelse õppe osakaalu, tagades õpetajad, kellel on vajalik eesti keele oskus (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024a).

Haridus on kogu ühiskonna jaoks oluline teema, kuid koolid on aeg-ajalt võimetud kontrollima, mida nende kohta meedias avaldatakse (Tikerperi, 2020: 237). Meediastumise kaudu on haridusteed avalikkuse ette jõudnud (Tikerperi, 2020: 223) ning kerkivad esile võimusuhted, eriti olukordades, kus koolide tegevus põimub hariduspoliitiliste otsustega – selle töö kontekstis eestikeelsele haridusele üleminek. Seetõttu on oluline mõista, millised sõnumid meedias kõlapinda leiavad, kes neid levitavad ning kuidas võimusuhted probleemi kajastamisel ilmnevad. Viimasest tulenevalt on töö eesmärgiks trendi uurida ning kaardistada, kes on eestikeelsele haridusele ülemineku peamised kõneisikud, kas ja kuidas on nad Eesti haridussüsteemiga seotud ning millised on nende seisukohad ja argumendid. Kuna koolis toimuv jõuab aina enam ka sealt väljapoole, sh meediasse, huvitab mind, kui suure osa avaldatud arvamustest ja seisukohtadest moodustavad kooliga otseselt seotud inimeste ehk koolitöötajate ning kui suure kooliväliste isikute ehk lastevanemate, poliitikute, aramusliidrite, organisatsioonide ja kogukonnaliikmete omad.

Töös analüüsin Delfis ja Postimehes ilmunud artikleid eestikeelsele haridusele ülemineku teemal. Käsitlen artikleid, mis on avaldatud alates haridus- ja teadusminister Kristina Kallase ametisse asumisest 17. aprillil 2023 kuni märts 2025, kuna tema üks eesmärkidest ministrina oli kõikide Eesti koolide eestikeelsele õppele üleviimine (Gamzejev, 2025). Kasutan artiklite analüüsimiseks standardiseeritud kontentanalüüsi, mille kaudu saab kvalitatiivseid andmeid kvantitatiivselt tõlgendada ja töödelda (Kalmus, 2015). Viimane annab võimekuse suurt kogust artikleid hoomata ning endale sobivate kriteeriumite järgi raamistada ja kõrvutada. Analüüsikriteeriumiteks on kõneisiku positsioon üldhariduskooli suhtes ehk sidusrühma kuulumine, eestikeelsele haridusele ülemineku poolehoid, seisukohad ja nende tonaalsus.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Teoreetiline osa loob raamistiku mõistmaks kommunikatsiooni, meediastumist ja võimusuhteid hariduskommunikatsiooni ja -poliitika aspektist. Järgnevalt annan ülevaate haridus- ja koolikommunikatsioonist üldharidusastmes ning meediastumise mõjust sellele. Seejärel räägin võimuhete avaldumisest ühiskonnas ning avan eestikeelsele õppele ülemineku tausta.

1.1. Haridus- ja koolikommunikatsioon üldharidusastmes

Luthra (2015: 7) sõnul tähendab kommunikatsioon “informatsiooni või sõnumi edastamist ühelt indiviidilt teisele või grupile”. Siiski, kommunikatsiooni kui eesmärgi täitmisel on oluline hoomata sõnumisaaja vaatenurki, emotsioone ja haritust, et sõnum soovitud kujul saajani jõuaks (Luthra, 2015: 2). Dozier jt (1995) kasutavad samatähenduslikult mõisteid *kommunikatsioon* ning *suhtekorraldus*, millest viimast võib defineerida kui “kommunikatsioonijuhtimist organisatsiooni ning selle sihtrühmade vahel” (Grunig & Hunt, 1984).

Hariduskommunikatsiooni eristab teistest kommunikatsioonikategooriatest pidev vahendatud kommunikatsioon, mis tähendab, et ühe põhilise sihtrühma ehk õpilasteni jõuab info riigitasandilt enamasti õpetajate kaudu (Aab, 2015: 8). Vahendatud kommunikatsioon on otsekommunikatsiooniga võrreldes raskemini hoomatav, kuna sõnumite edastamisel tuleb arvestada rohkema müra ning sõnumit edastava õpetaja väärtustest ja hoiakutest tuleneva tõlgendusega (Aab, 2015: 8). Lisaks eristub hariduskommunikatsioon oma sihtrühmade erinevate ootuste poolest, mistõttu peavad koolid sageli intuiitiivselt ehk ilma sidusrühmi kaardistamata tegutsema (Tikerperi, 2023: 216–217). Koolid tegelevad korraga ka paljude erinevate haridusinnovatsioonidega, mis kõik mõjutavad kogu ühiskonda, alustades klassi- ja lõpetades riigitasandiga (Fullan, 2006: 39). Seetõttu on oluline tähelepanu pöörata koolikommunikatsiooni funktsioonile ja ulatusele.

Kuna üldhariduskooli kommunikatsioon on suunatud lisaks õpetajatele, õpilastele ja lastevanematele ka avalikkusele (Tikerperi, 2023: 216), on kooli põhiülesandeks õppetöö korraldamise kõrval sidusrühmadega usaldusväärsete suhete loomine (Porterfield ja Carnes, 2012). Kowalski (2011: 13) käsitlebki koolikommunikatsiooni sisemise ja välimisena, esimene neist hõlmates kooli ja selle ümbruskonda ning teine kogukonda. Sisemise ja välimise kommunikatsiooniga püütakse luua ja edendada häid suhteid; konstruktiivset

kuvandit; koostööd, eeskätt töötajate ja sidusrühmade vahel; organisatsiooni efektiivset toimimist (Kowalski jt, 2007, viidatud Kowalski, 2011: 13 kaudu). Kokkuvõttes on Kowalski (2011: 14–15) järgi koolikommunikatsiooni eesmärgid järgmised: hariduse kvaliteedi edendamine, avatud poliitilise kommunikatsiooni julgustamine, kooli ja selle ümbruskonna kuvandi parendamine, muutuste elluviimine, informatsiooni käsitlemine, kooli turundamine, ühtekuuluvustunde tekitamine, õppeprogrammide tõhususe hindamine.

Selleks, et kooli juhtimine edukas oleks, on olulised ka koolidirektorite selged ja sihipärased kommunikatsioonioskused. Hämäläinen jt (2004: 75) sõnul on koolidirektoritel ametis vaja lihtsasti mõistetavat kommunikatsiooni: tuleb anda selgeid suulisi tegevussuuniseid ning jälgida, tõlgendada ja mõista töötajate mitteverbaalset kommunikatsiooni. Hämäläinen jt (2004: 75) toovad välja, et koolidirektori töös on sisepoliitika asemel aina enam hakanud rolli mängima välispoliitika edendamine. Koolidirektorid ise peavad kommunikatsiooniaselt oma ülesanneteks muuhulgas informatsiooni jagamist, kooli kuvandi loomist, nii koolisiseste kui ka -väliste sidusrühmade ootustele vastamist (Tikerperi ja Siibak, 2024: 6).

Üheks koolikommunikatsiooni alavaldkonnaks on kahtlemata ka mainekujundus ja oma kuvandi loomine. Organisatsiooni maine ja tuntus oleneb selle juhtkonna strateegilise kommunikatsiooniplaneerimise oskusest (Smith, 2020: 9), mida saab laiendada ka haridusasutuste toimimisele. Organisatsiooni *kuvandi loomist* saab kirjeldada kui “enese esitlemise protsessi, mille käigus luuakse ja säilitatakse oma sidusrühmade hulgas kindlaid arusaamasid organisatsiooni identiteedist” (Gilpin, 2010: 267). Wei (2002: 270) sõnul peaks organisatsioonil olema nii *identiteet*, mis annab edasi, kellega tegu, kui ka *kuvand*, mis näitab, kuidas organisatsioon sihtrühmade tähelepanu äratav. Kuna organisatsioon täiustab end vastavalt saadavale tagasisidele, on kuvandi loomisel tegemist läbi ja lõhki sotsiaalse protsessiga (Gilpin, 2010: 267), mille eesmärk on sidusrühmi läbi arvamuse kujundamise mõjutada (Wei, 2002: 272).

Kuigi koolidel eraldi kommunikatsioonitöötajaid pole, antakse tavaliselt suhtekorralduslikud ülesanded juhi abile, õppejuhile, huvijuhile või sekretärile (Tikerperi, 2016: 36). Koolides väljaõppinud kommunikatsiooninimeste puudumine ei tähenda aga seda, et vajalikke ülesandeid madalal tasemel täitma peaks – iga organisatsioon on võimeline oma kommunikatsiooni parendama (Dozier jt, 1995: 125). Üldhariduskooli juhtkond peab kommunikatsiooni kaudu püüdlema kollektiivi ühise tahte ja tegevussuuna poole, sh neid suhtluses ja probleemsetes olukordades suunama (Hämäläinen, 2004: 144). Ajal, mil kooli

maine ja stabiilsus on ohus, olenemata, kas oht tuleb organisatsioonist seest- või väljastpoolt, peab kooli juhtkond suutma kaitsta organisatsiooni ja selle sidusrühmade huve (Kowalski 2011: 17).

1.2. Meediastumise mõju haridus- ja koolikommunikatsioonile

Koolide kommunikatsioon ei ole enam suunatud vaid kooliga otseselt seotud inimrühmadele: haridusteamadest soovib osa saada ka avalikkus. Seetõttu on koolikommunikatsioonis aina suuremat rolli mängimas meediastumine, mis avalikkuse arusaama koolide tegevusest mõjutab. Ühelt poolt on meediastumine koolidel kommunikatsiooni tegemist lihtsustanud, sest kergem on avalikkuse tähelepanu saada. Samas on see põhjustanud ka olukorra, kus avalikult saavad sõna inimesed, kes ei ole kooliga otseselt seotud ning kes saavad oma vaatenurki vabalt jagada.

Seega tähendab meediastumine enam kui pelgalt uute meediumite tekkimist: see on pikajaline protsess, mille käigus suhtlemine aina rohkem meediumitest sõltuvaks muutub ja seeläbi inimeste igapäevaelu, sotsiaalset identiteeti, suhteid ja ühiskonda kui tervikut muudab (Krotz ja Hepp, 2013: 4). Schillemani (2012: 12) sõnul on meediastumist defineeritud kui “protsessi, kus meedia institutsionaalne loogika imbub teiste organisatsioonide ja sotsiaalsete institutsioonide operatsioonidesse”. Meediastumisest tingituna on inimesed pideva informatsiooni vahendamise keskel, mis seab sama kõrged kommunikatsiooniga seotud ootused ka koolijuhtidele (Tikerperi ja Siibak, 2024: 11).

Rawolle (2010: 22) järgi tähendab hariduse meediastumine olukorda, kus vahendajad (nt ajakirjanikud, poliitikud) suudavad teemade või nende kindlast vaatepunktist kajastamise kaudu avalikku arvamust kujundada. Avaliku arvamuse mõjutamine viib selleni, et koolid ei saa nende kohta levitatavaid sõnumeid kontrollida ega ohjata, mis võib muuta kooli mainet, sh halvemaks (Tikerperi, 2020: 223). Sellega seonduvalt on koolidirektorite murekohaks ka suutmatus valeinformatsiooni meedias avaldamisel seda piisavalt kiiresti ümber lükata (Tikerperi ja Siibak, 2024: 7). Eelmises alapeatükis mainitud läbimõeldud ja tõhus kommunikatsioon aitaks koolil nende kohta levivaid valearusaamu ja negatiivseid hinnanguid paremini ohjeldada (Draper ja Protheroe, 2010; Henry ja Woody, 2013, viidatud Tikerperi ja Siibak, 2024: 2 kaudu).

Kuna haridustemasid saadab avalik huvi, on nendega lihtne meediasse jõuda (Aab, 2015: 8). Aina enam kajastatakse meedias haridusega seotud probleeme ning seatakse ootusi

olemasolevate seaduste muutmiseks, mis rõhutab ajakirjanduse olulist rolli reformide elluviimisel (Rawolle, 2010: 21). Meedia ülesandeks on läbi haridusteemaliste arutelude koolidele survet avaldada (Rawolle, 2010: 36), seega on meediastumise kaudu võimalik seletada, kuidas massimeedia kaudu saab institutsioonides muutusi esile kutsuda (Schillemans, 2012: 16). See, mida meedias organisatsiooni kohta kajastatakse, võib muuta viimase mainet, usaldusväärust ning isegi rahastuse saamist või selle suurust (Schillemans, 2012: 18). Sellise mõju tõttu saab ja on uuritud meediastumise kaudu ka meediasurve tulenenud tegutsemise põhimõtete muutusi organisatsioonides (Schillemans, 2012: 17).

Meediastumine on kaasa toonud ka institutsioonide virtuaalseks muutumise – kui varem oli haridus piiritletud koolimajaga, siis nüüd saab õppimistemadel kaasa rääkida igaüks, olenemata asukohast (Hjarvard, 2008: 129), sest erinevate digivahendite olemasolu on muutnud inimesed kõikjal kättesaadavaks. Virtualiseerumine ei kaota siiski õppeasutuste hooneid, vaid sunnib nendes töötajaid ka virtuaalmaailmas tekkinud probleemidega tegelema (Hjarvard, 2008: 129). Hernes (1978, viidatud Hjarvard, 2008: 107 kaudu) toob oma töös välja, et meedia seab kahtluse alla koolide maine. Tikerperi (2020: 237) mainib lisaks enda töös, et koolid ei oma kontrolli selle üle, mida nende kohta meedias avaldatakse.

Meediastumine on jõudnud ka koolidesse (Breiter jt, 2018: 314), mis tähendab, et meedias kasutatavad toimimismehhanismid on haridusasutustes kasutusele võetud (Tikerperi, 2020: 223). Tikerperi (2020: 223) toob meediastumise näiteks, et kooli sees toimuvast õppetööst ja ürituste korraldamisest üksi ei piisa, vaid korda saadetut tuleb ka avalikkusele esitleda. Viimane on oluline, sest atraktiivselt esitletud materjal mõjutab kooli huvirühmade arvamust ja seisukohti (Tikerperi, 2020: 223), lisaks aitab see koolil head kuvandit luua.

Tugeva kuvandi on Eesti haridussüsteem tervikuna loonud ka nii maailmas kui riigis sees: õpilased sooritavad PISA teste väga headele tulemustele, hoolimata teiste riikidega võrreldes väiksematest hariduskuludest; koolides on tõsiseltvõetav distsipliin; õpetajate digipädevused arenevad pidevalt; koolidel on palju autonoomiat (OECD, 2020: 3). Koolide kuvandit saavad kujundada lisaks muule nende välised sidusrühmad, kes tihti arvavad end olevat kompetentsed haridustemadel sõna võtma, mille tagajärjel ekspertarvamused aina vähem kõlapinda leiavad (Tikerperi ja Siibak, 2024: 7).

Rönberg jt (2012) uurisid, kuidas Rootsis koolide inspeksioonide tulemusi meedias kajastatakse ning kuidas see koolide mainet mõjutab. Selgus, et kontrolli tulemused jõuavad meediasse tavaliselt siis, kui need on kasinad ja negatiivsed (Rönberg jt, 2012: 190).

Tikerperi ja Siibaku (2024: 7) uuringus tundsid koolidirektorid samuti muret negatiivsete uudiste liigse võimendamise üle. Lisaks leiti, et meedias ilmunud ülevaated kujundavad avalikkuse pilti kooli kvaliteedist, mis võib potentsiaalseid tulevasi õppureid suunama teisi haridusasutuse valikuid tegema (Rönnberg jt, 2012: 194). Viimane mõjutab omakorda koolide majanduslikku olukorda (Rönnberg jt, 2012: 194).

1.3. Võimuhete avaldumine meedias

Meediastumise kaudu on haridusteemad avalikkuse ette jõudnud ning koolid seeläbi nende kohta meedias avaldatu üle kontrolli kaotanud. Viimase tõttu on oluline mõista, mis rolli võimuhete avaliku arvamuse kujundamisel mängivad. Et võimuhete tähendust hariduspoliitikas ja meedias paremini mõista, tuleb alustada võimu tähenduse määratlemisest. Võim ise on defineeritud kui “tõenäosus, et sotsiaalses suhtes olev isik omab positsiooni, et saada oma tahtmine vaatamata vastupanule ning sõltumata, millest see tõenäosus oleneb” (Weber, 1978: 53).

Nii poliitika kui ka haridus kujuneb välja võimu ja seeläbi võimuhete kaudu (Meriläinen ja Hiljanen, 2024: 1). Viimased muutuvad probleemiks, olles kallutatud või takistades mõnd inimest või gruppi ühiskonnaelus osalemast või selles kaasa rääkimast (Meriläinen ja Hiljanen, 2024: 1). Hawley (1999: 122) selgitab võimuheteid kui paratamatut sotsiaalset domineerimist, kus invidiididel on ebavõrdsed võimalused oma ressursse kasutada. Näiteks saabki tuua meediastumise alapeatükis räägitu ehk kuidas koolid ei oma kontrolli, mida nende kohta meedias avaldatakse (Tikerperi, 2020: 237). Samas saavad poliitikud oma sõnumeid meedia kaudu aktiivselt kujundada (Altschull, 1984: 298). See tähendab, et võim on küll olemas kõigil sotsiaalse suhte osapooltel, kuid selle kasutamise viisid ja võimalused erinevad (Antikainen jt, 2009: 29).

Ühiskonnas valitsevad võimustruktuurid, kus invidiidid ja inimrühmad on omavahel põimitud erinevatesse sotsiaalsetesse suhetesse, omades samal ajal erinevaid ühiskondlikke positsioone (Antikainen jt, 2009: 29). Selline arusaam võimust peegeldub ka organisatsioonide sisestes suhetes, sest need on samuti omaette väiksemad ühiskonnad. Gronn (2000: 322) väidab, et organisatsiooni struktuurisuhetel on lõpmatu hulk komponente, millest mõned on: autoriteet, väärtused, huvid ja ressursid. Loetelus esimene on alati organisatsiooni vastutuse keskmeks ja rollistruktuuri pidepunktiks (Gronn, 2000: 322). Gronn (2000) eristab teineteisest juhtimist ehk mõjutamist ning võimu ehk struktuurset autoriteeti.

Autoriteet ehk võim ei ole pelgalt üks paljudest organisatsiooni moodustavatest teguritest – see on omaette fenomen, mis kaalub üles kõik teised tegurid (Hatcher, 2005: 256). Kooli kontekstis on direktoril võimustuktuuris suurim autoriteet, mis omistab talle ka suurima mõjuvõimu (Hatcher, 2005: 256). Haridussüsteem on sotsiaalse kontrolli institutsioon, mille kaudu saab lastele reegleid kehtestada ning jälgida nende täitmist; korraldada õppetegevust ning selle sooritamist hinnata (Antikainen jt, 2009: 29). Haridusasutustes kasutatakse võimu õpilaste suhete, eluviisi, tegude ning vaimse ja füüsilise arengu monitoorimisel ja juhtimisel (Antikainen jt, 2009: 29). Biesta (2010: 57) hinnangul pole aga õpilastel ega lastevanematel võimalik riiklikul tasandil haridusaruteludel osaleda ning jäävad vaid hariduse tarbijate rolli.

Robinsoni (2001: 93) põhjal toimub juhtimine, kui inimesed tunnustavad kellegi vestluses või tegudes väljendatud ideid kui neile endile oluliste ülesannete või probleemide edendamiseks või lahendamiseks sobivaid. Alluvad ei pea ideede märkamist suuliselt väljendama, sest juhtimise edukus ilmneb tulemustes – vaadatakse millised ideed muutuvad teiste tegevuste kordineerimise keskmeks (Robinson, 2001: 93). Kuigi koolijuhid on oma organisatsioonis juhtival positsioonil, toob Hatcher (2005: 256) välja, et jättes kõrvale traditsioonilise võimuhierarhia ning keskendudes koostööle orienteeritud mittehierarhilise võrgustiku loomisele, on võimalik anda õpetajatele kogemuse olemaks osa juhtimisprotsessist.

Eelmises alapeatükis selgitasin meediastumist kui olukorda, kus ajakirjanikud ja poliitikud suudavad teemade kindlast vaatepunktist kajastamise kaudu avalikku arvamust kujundada (Rawolle, 2010: 22). See võimaldab neil omakorda võimusuhteid kallutada (Rawolle, 2010: 22) ehk võimuhierarhia olemasolu peegeldub ka ajakirjandusest – ajakirjanikud on vahendajaks neile, kelle käes on poliitiline ja majanduslik võim (Altschull, 1984: 298). Nii avaldub meediastumise mõju võimusuhetele ka ajakirjanduses. Ajakirjanike eesmärgiks on välja selgitada tõde ja selle kaudu lugejaid informeerida ja harida (Altschull, 1984: 283). Nende rolli saab jaotada võimusuhte põhjal kaheks – valvekoer ja lojaalne vahendaja (Mellado ja Lagos, 2014: 2093). Neist esimene võtab poliitikud vastutusele ning toob välja nende eksimused, teine aga teeb poliitikutega koostööd, toetab nende tegevust ning seab nad heasse valgusesse (Mellado ja Lagos, 2014: 2093).

Ajakirjanikele on ette heidetud, et nad ei järgi poliitikute tõstatatud teemasid, vaid soovivad ise otsustada, millised teemad meedias päevakorda võtta (Albæk jt, 2014: 36). Lisaks on välja toodud murekohti, kus ajakirjanikud eelistavad mõnd poliitikut ja tema vaateid teisele (Albæk jt, 2014: 36). Ajakirjanike üldist töö kvaliteeti mõjutab meediaväljaannete eesmärk kasumit

teenida, mille tõttu võivad nad lahti öelda enesele seatud tavapärastest põhimõtetest ja väärtushinnangutest (Albæk jt, 2014: 35). Poliitikud võivad oma soovide kaudu ka ajakirjanike autonoomiat piirata (Hallin ja Papathanassopoulos, 2002). Nende eesmärkide täitmisele aitab kaasa ka suhtekorraldusvõtete kasutuselevõtt, mis aitab neil vastuolulistele küsimustele vastamisest kõrvale hoiduda (Albæk jt, 2014: 36; McNair, 2004). Lisaks lükkavad poliitikud oma puudused ja vead tihtipeale meedia süüks, sh arvavad, et meedial on võim nende mainet kujundada (Aelst ja Walgrave, 2011: 303–304).

Strömbäcki (2010: 435) Rootsis tehtud uuringu kohaselt nõustuvad poliitikud ja poliitajakirjanikud, et meedias avaldatul on mõju nii poliitiliste otsuste vastuvõtmisele kui ka avaliku arvamusele kujundamisele. Kõuts-Klemmi ja Seppeli (2018) sõnul ei ole siinkohal kõige olulisem, milliseid hinnanguid ajakirjandus sündmustele annab, vaid pigem see, milliseid sündmusi üldse käsitletakse. Viimasest räägib kõneaine kujundamise teooria, mille järgi on inimeste jaoks aktuaalsed teemad ja murekohad korrelatsioonis massimeedias käsitletava sisuga (Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018). Kõneaine kujundamise protsess kujutab endas lihtsakoeliselt teemade kajastajate konkurentsi meedia, avalikkuse ja poliiteliidi tähelepanu nimel (Dearing ja Rogers, 1992).

Ka Taani, Rootsi, Belgia ja Hollandi näitel tehtud uuring näitas, et meediakajastus mõjutab poliitikas päevakorda võetavate teemade valikut (Aelst ja Walgrave, 2011: 306). Uuringus osalenud riikide parlamendiliikmed on arvamusel, et meedia suudab suuremahuliselt poliitilist agendat mõjutada (Aelst ja Walgrave, 2011: 306). Poliitikud edastavad oma valjatele meedia kaudu sõnumeid, mis oleks nende ootustele ja seisukohtadele orienteeritud, saavutamaks suurimat võimalikku poolehoidu (McNair, 2018: 7). Meediakajastus on aja jooksul muutunud ressursiks, mille nimel inimesed, kellel midagi öelda, konkureerima peavad (Hernes, 1978, viidatud Hjarvard, 2008: 107 kaudu).

Taani, Saksamaa, Suurbritannia ja Hispaania põhjal tehtud uuringu tulemusena selgus, et poliitajakirjanike haridustase läheneb rohkem poliitikute kui ülejäänud rahva omale (Albæk jt, 2014: 39). Altschulli (1984: 283–284) sõnul on ajakirjanikud ka ise poliitilised isikud – neil on tavainimesest kõrgem poliitiline tase, sest kirjutatu peegeldab nende sotsiaalset ja poliitilist sätumust. Ta selgitab, et kellegi vaadete eelistamine on ilmselge märk poliitilisest poolehoiust, kuid seda on ka passiivsus, mis näitab hetkeolukorraga rahulolu (Altschull, 1984: 284). Post (2015) toob aga välja, et poliitajakirjanikud on teiste ametikaaslastega võrreldes eriti tugevalt objektiivsusele orienteeritud.

1.4. Eestikeelsele haridusele üleminek kui ühiskondlik väljakutse

Ühiskond huvitub oma liikmete kasvatamisest, mistõttu on haridus kogu riiki, mitte ainult mõnd huvigruppi puudutav teema (Tartu Ülikooli Eetikaveeb, i.a). Sellest tulenevalt tekitavad haridusreformid, eriti nii laiatähenduslikud kui eestikeelsele haridusele üleminek, laialdast avalikku arutelu ning seetõttu leiavad ka meedias palju kõlapinda. Laia kultuurilise tähendusega reformi, millel on suur roll Eesti riigiidentiteedi kujundamisel ja ühiskondliku sidususe loomisel (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024a), kajastatakse meedias mitmekesiselt. See annab võimaluse jälgida, millised on teema kohta käivad kõige silmatorkavamad arvamused ning kes neid edastavad.

Tammaru jt (2017) kohaselt on eestlaste jaoks oluline, et kõik Eestis elavad inimesed räägiks eesti keelt – keel on riigi identiteedi edasikandja ning lihtsustab igapäevatoimingute teostamist. Teistest rahvustest inimeste eesti keele oskus aitaks neid Eesti ühiskonda kaasata ning ühtne Eesti kool ja lasteaed on viimase eestvedajaks (Tammaru jt, 2017). Eesmärgi täitmisel vajavad haridusasutused pidevat tuge ning abi murede lahendamisel (Tammaru jt, 2017).

Viimast eesmärki on üritatud täita Eesti iseseisvusaja algusest saati – nii pikalt on riigikeelsele haridusele üleminek hariduspoliitikas laia kõlapinda leidnud. Äsja taasiseseisvunud Eestis tuli paika panna tulevikukontseptsioon järgmiseks kolmekümneks aastaks, millest üks osa oli haridus- ja vähemuspoliitika (Jakobson jt, 1998: 187). Algul oli valikus kolm eestikeelsele õppele ülemineku reformivormi – “pehme”, “mõõdukas” ja “radikaalne” (Jakobson jt, 1998: 188). Neist esimene tähendas, et reformiprotsessile ei anta kindlat tähtaega ning üleminekuperioodil võib koolis õpetada nii eesti kui ka vene keeles (Jakobson jt, 1998: 188). Teise, “mõõduka” mudeliga peeti otstarbekaks üleminekut eestikeelsele õppele pikendada aastani 2005 ning venekeelsetes koolides alustada riigikeelset õpet, kui 9. klassi lõpetavad peale seaduse vastuvõtmist kooli läinud lapsed (Jakobson jt, 1998: 188). 90ndate alguses vastu võetud Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (1993) ja Jakobsoni jt (1998: 188) kohaselt mindi siiski kolmanda ehk “radikaalse” mudeli teed, mille kohaselt oleks pidanud kõik Eesti koolid täieulatuslikult riigikeelsele õppele üle minema hiljemalt 2000. aastaks.

Seadusega vastuvõetud tähtaeg osutus ebarealistlikuks nii ressursipuuduse kui ka õpetajate ja teiste huvigruppide informeerimatuse ja vastasseisu tõttu (Jakobson jt, 1998: 188), nii et

otsust lükati aastate jooksul pidevalt edasi (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2003; Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2013), kuniks 2022. aasta lõpus võeti Riigikogus vastu seadusemuudatused, tänu millele saab riik täielikult eestikeelsele haridusele üle minna (Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse..., 2022). Aktiivne üleminek eestikeelsele haridusele algas Eesti lasteaedades ja üldhariduskoolide esimestes ja neljandates klassides 2024. aasta sügisel (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024a).

Üleminekuprogrammi käigus suurendatakse koolides eestikeelse õppe osakaalu, mille jaoks tagatakse vajaliku eesti keele oskuse tasemega õpetajad (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024a). Viimane on vajalik programmi eesmärgi täitmiseks – anda kvaliteetset eestikeelset haridust kogu riigis ning integreerida noored, kelle emakeel pole eesti keel, Eesti kultuuriruumi, sh laiendades nende edasiõppimis- ja töötamisvõimalusi (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024a). Üleminek on pikk protsess ning kvalifitseeritud õpetaja, kes valdab piisaval tasemel riigikeelt ning on pädev õppetöö korraldamisel, leidmine sõltub muuhulgas erinevatest hariduspoliitilistest teguritest (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024b: 39). Täieliku üleminekuni on aega 2030. aastani, mis võimaldab kõigil osapooltel järk-järgult muutustega kohaneda, olemasolevaid ja ilmnevaid puudusi kõrvaldada, teadmispagasit suurendada ning keeleoskust parendada (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024b: 38).

Haridusreformid kannavad endas erinevaid eesmärke – poliitilisi, kultuurilisi, ideoloogilisi. Eesti riiklikus integratsioonipoliitikas on rõhuasetus just haridussüsteemi keskseks integratsiooniteguriks kujunemisel, mille eesmärk on haridusteel ja tööturul keelelise ja kultuurilise barjääri kaotamine (Eesti riikliku integratsioonipoliitika..., 1998). Eestikeelsele haridusele ülemineku kultuuriliste prioriteetide hulka kuulub Eesti riigiidentiteedi kujunemine ning ühiskondliku sidususe edendamine (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024a). Ideoloogilisest aspektist on riigi rahvuslikke väärtusi ja keelepoliitikat ümber hindama ajendanud Vene-Ukraina konflikt.

1.5. Uurimisküsimused

Meediastumise kaudu on haridusteemad avalikkuse ette jõudnud ning kerkivad esile võimusuhted, eriti olukordades, kus koolide tegevus põimub hariduspoliitiliste otsustega – näiteks eestikeelsele haridusele üleminek. Poliitikud ja poliitajakirjanikud nõustuvad, et meedias avaldatu mõjutab poliitilisi otsuseid ning aitab avalikku arvamust kujundada (Strömbäck, 2010: 435). Niimoodi on meediakajastusest saanud aja jooksul ressurs, mille

nimel erinevad arvamusalaldajad konkureerima peavad (Hernes, 1978, viidatud Hjarvard, 2008: 107 kaudu).

Poliitikud võtavad vastu hariduspoliitilisi otsuseid, kuid nende elluviimine jääb koolide ülesandeks. Kui koolide võimekust plaane teostada ülehinnatakse, võivad poliitikute lubatud plaanid täitmata jääda, kuid süüdi jäävad koolid, kes on ajakirjanduses võimu omavate poliitikute suhtes kaitsetud. Kuna ajakirjanikud on eelkõige vahendajaks isikutele ja organisatsioonidele, kellel on poliitiline ja majanduslik võim (Altschull, 1984: 298), ja koolid ise nende kohta meedias avaldatu üle kontrolli ei oma (Tikerperi, 2020: 237), on oluline mõista, kelle seisukohad meedias esile kerkivad ja millisel määral need haridusasutuste tegelikke võimalusi kajastavad.

Töö eesmärgiks on trendi uurida ning kaardistada eestikeelsele haridusele ülemineku peamised kõneisikud, nende roll Eesti haridussüsteemis ning nende seisukohad ja argumendid. Kuna koolis toimuv jõuab meedia vahendusel aina enam kooliseinte vahelt välja (Hjarvard, 2008: 129), huvitab mind, kui suure osa meedias avaldatud arvamustest on avaldanud kooliga otseselt seotud ehk koolitöötajad võrreldes kooliväliste isikutega, nt lastevanemad, poliitikud, arvamusiidrid, organisatsioonide ja kogukonnaliikmed.

Soovin leida vastused järgmistele uurimisküsimustele:

1. Kes on eestikeelsele haridusele ülemineku kõneisikud ning millises rollis nad esinevad?
2. Millised on eestikeelsele haridusele ülemineku kõlapinda leidvad sõnumid?
3. Kuidas jaotuvad eestikeelsele haridusele ülemineku kõneisikute vahel kõlapinda leidvad sõnumid?

2. METOODIKA

Järgnevas peatükis tutvustan standardiseeritud kontentanalüüsi meetodit, mille abil saab kvalitatiivseid andmeid kvantitatiivselt uurida ja analüüsida (Kalmus, 2015). Annan ülevaate, kuidas töö valim kujunes. Lisaks kirjeldan koodipuu koostamise ning andmete analüüsimise protsessi.

2.1. Andmeanalüüsi meetod

Töös kasutan Postimehe ja Delfi artiklite analüüsimiseks standardiseeritud kontentanalüüsi, mille abil saab meediatekste ehk kvalitatiivse materjali andmeid kvantitatiivselt tõlgendada, töödelda ning analüüsida (Kalmus, 2015). Analüüsimeetod võimaldab kindlaid reegleid järgides hoomata artiklites otsesõnu väljendatut (Kalmus, 2015). Kuna töö eesmärgiks on teada saada, kes on eestikeelsele haridusele ülemineku teemal peamised sõnasaajad ning millised on nende seisukohad ja argumendid, saab otsitavaid andmeid hõlpsalt kodeerida, mistõttu sobib valitud meetod töö teostamiseks hästi.

Eduka kontentanalüüsi jaoks on vajalik läbida kolm etappi: ettevalmistused, tekstide kodeerimine ning andmete analüüs ja tõlgendamine (Kalmus, 2015). Esimene etapp hõlmab uurimisesmärkide püstitamist ning analüüsitava materjali valimist, kodeerimisjuhendi koostamist ning proovikodeerimist (Kalmus, 2015), mille viisin läbi seminaritöö koostamise käigus. Seminaritöös analüüsisin kodeerimisjuhise valideerimiseks umbes 70 artiklit vene keelt kõneleva lugejaskonnaga, Kirde-Eesti päevalehe Põhjarannik artikleid eestikeelsele haridusele ülemineku teemal. Mõistsin proovikodeerimise vajalikkust juba kümnendat artiklit kodeerides – küsimused ja parandusettepanekud tekivad töö käigus. Enne praktilist kasutust ei osanud koodipuu puudusi välja tuua, kuigi eeldasin, et muutusi peaks tegema mitmeid. Analüüsi teine etapp on valitud tekstide kodeerimine ning kolmas andmete analüüs ja tõlgendamine (Kalmus, 2015).

Valitud analüüsimeetodil on nii eeliseid kui ka ohtusid. Kuna meetodi kasutamise tulemuseks on muuhulgas teksti omaduste suhteline esinemissagedus, saab selle abil ka meediakanaleid, nagu minu valitud Postimeest ja Delfit, kindlate põhimõtete järgi võrrelda (Kalmus, 2015). Eeliseks on ka tulemuste lihtne kontrollitavus ning võimalus kodeerimise usaldusväärsust määrata (Kalmus, 2015). Standardiseeritud kontentanalüüs nõuab rangeid reegleid nii kodeerimisel kui ka selle juhendi koostamisel, mis võimaldab tööjaotust ja see omakorda suuremat valimi mahtu (Kalmus, 2015).

Meetodi kriitikaks loetakse fakt, et mida rohkem analüüsi standardiseerida ja selle usaldusväärsust suurendada, seda rohkem kannatab selle kaalukus ja sügavus – tekstiliste andmete lihtsustamine võib viia triviaalsete tulemusteni (Kalmus, 2015). Samuti on suureks miinuseks varjatud tähenduste (nt konnotatiivsete, ideoloogiliste) ning unikaalsete tekstilõikude kaotamine, sest analüüsitakse sõnaselget sisu (Kalmus, 2015). Suure valimihulga tõttu võivad kodeerijad tekste ka liiga pealiskaudselt käsitleda ning seetõttu analüüsi objektiivsust mõjutada (Kalmus, 2015).

2.2. Valim

Kuna eestikeelsele haridusele üleminekust on Eestis ja siinsetes meediaväljaannetes räägitud iseseisvumisaja algusest saadik, on üldkogumiks kõikides Eesti meediaväljaannetes avaldatud teemakohased artiklid alates 1991. aastast. Valisin uuritavate tekstide loomise ajavahemiku alguseks 17. aprilli 2023, kuna sel päeval asus ametisse haridus- ja teadusminister Kristina Kallas, kelle üks eesmärkidest ministrina oli kõikide Eesti koolide eestikeelsele õppele üleviimine (Gamzejev, 2025). Viimane suurendas omakorda teema kajastamist meedias.

Meediakanaliteks, mille hulgast artikleid valida, osutusid Postimees ja Delfi, sest need on Eesti suurimad uudisteportaalid ning esindavad vastavalt kodumaise meediamaastiku konservatiivsemat ning liberaalsemat poolt. Bakalaureusetöö mahupiirangut arvestades otsustasin teisi kanaleid mitte kasutada. Mõlemas portaalil kasutasin vaid märksõna “eestikeelsele haridusele üleminek”. Postimehes leidsin valitud ajaperioodist 140 teemakohast artiklit, valides otsingumootori lehtede filtreerimisvalikus vaid “Postimehe”. Delfis oli valitud perioodis 126 artiklit, valides kanalite filtreerimisvalikus ainult “Delfi”.

Kuna mõlemast väljaandest leidsin artikleid enamjaolt samas mahus ning uuringuks piisvalt, otsustasin erinevaid märksõnu mitte kasutada. Kodeerimise käigus eemaldasin valimist neist kuus artiklit, mis ei seostunud tegelikult eestikeelsele haridusele üleminekuga või olid suunatud lasteaedade üleminekule, sest töö fookuses on üldhariduskoolid. Valimisse sattunud artiklite põhjalikum analüüs on ühendatud tulemustega ning seepärast esitatud järgmises peatükis.

2.3. Koodipuu ja andmete analüüs

Koodipuu (vt Lisa 1) koosneb kolmest peakategooriast. Esimene kategooria (A) sisaldab artikli vormilisi näitajaid ehk väljaannet (A0), žanrit (A1), pikkust (A2) ning ilmumisaega (A3). Žanr jaotub seitsmeks koodiks – juhtkiri, intervjuu, arvamyslugu, lugeja kiri, uudislugu, analüüs ja kommentaar. Artikli pikkuse kodeerisin tähemärkide arvu järgi viieks koodiks, alustades väga lühikesest (kuni tuhat tähemärki) ja lõpetades ülipikaga (rohkem kui 7500 tähemärki). Ilmumisaega jaotasin aprillist 2024 märtsini 2025 optimaalselt kuude kaupa.

Teine, artikli sisu puudutav kategooria (B) on jaotatud neljaks alamkategooriaks. Esimene (B1) käsitleb artikli teemat – reformi elluviimine, omavalitsuse võimuküsimused, keel ja kultuur, koolivõrgu korrastamine, õpetajate streik või hariduslepe, muu. Alamkategooria aitab kaardistada, milliseid teemasid käsitledes eestikeelsele haridusele ülemineku kõlapinda leiab. Sellest järgmine (B2) näitab, kui pikalt ülemineku teemat käsitletakse – kas artiklist käib läbi vaid termin ise, mainitakse põgusalt mõne muu teema käigus, käsitletakse alateemana või on terve artikkel eestikeelsele haridusele ülemineku keskendunud.

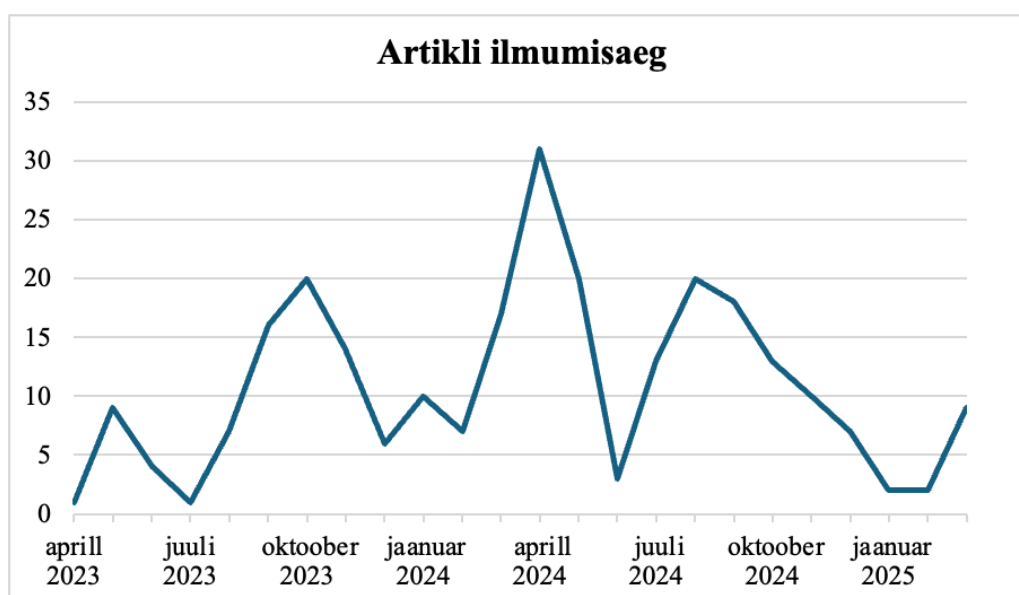
Kolmas alamkategooria (B3) sisaldab artiklis esinevaid argumente ülemineku teemal. Teoreetilises osas on mainitud, kuidas haridusreformid kannavad endas erinevaid eesmärgi. Jagasin need omakorda neljaks: kultuurilised (a) argumendid on noorte integreerimine Eesti keeleruumi, riigiidentiteedi kujunemine, ühiskondliku sidususe parendamine, ühine inforuum; poliitilised (b) on haridussüsteem kui keskne integratsioonitegur, Vene-Ukraina konflikti mõju; hariduslikud (c) on kvaliteetse hariduse tagamine, noorte tulevikuvõimaluste suurendamine ning võrdsete võimaluste tagamine; praktiliste (d) hulka lugesin keeleoskusega õpetajate ning rahaliste ressursside puuduse. Vaatan ka, kas argumentide tonaalsus on ülemineku toetav, sellele vastuseisev, neutraalne või analüüsiv, sh murelik (B4).

Viimane kategooria (C) puudutab kõneisikuid ning nende seisukohti ülemineku teemal. Esmalt vaatan, kes on artikli autor (C1) – kas koolisisene (a) või -väline (b) isik. Seejärel teen kindlaks, keda on allikatena kasutatud (C2), juhul kui keegi on teema kohta arvamust avaldanud. Organisatsiooni esindajate all mõtlen nt Haridusministeeriumi esindajat ning haridustöötaja all üldhariduskooliväliseid töötajaid, nt ülikooli õppejõud. Lõpuks hindan, kas artikkel on eestikeelsele haridusele ülemineku pooldav, sellele vastu, neutraalne või murelikkust väljendav ja analüüsiv (C3).

Andmetöötuseks kasutasin Microsoft Excelit ning statistikatarkvara Jamovi, mis võimaldab teha statistilist analüüsi programmeerimisoskusteta. Koostasini Excelis koodide ja artiklite tabeli nii, et iga artikli kohta oli nii mitu rida kui erinevaid argumente tekstis. Valmis tabeli eksportisin Jamovisse, kus sain ebavajalikud read välja filtreerida ning Pivot' tabeleid koostada. Saadud tabelid importisin tagasi Excelisse ning moodustasin nende põhjal diagrammid.

3. UURIMISTULEMUSED

Nagu varem mainitud, liigituvad standardiseeritud kontentanalüüsi tulemused kolme suuremasse kategooriasse: artikli vormilised näitajad, artikli sisu ning kõneisikut puudutav. Valimi moodustas 260 artiklit, millest 134 oli avaldatud Postimehes ning 126 Delfis. 260-st artiklist 182 olid uudislood, 55 intervjuud, 13 analüüsid, 8 arvamused ning 2 juhtkirjad. Eestikeelsele haridusele üleminekut kajastavatest artiklitest (N=260) 34,6% olid keskmise pikkusega, 25,8% moodustasid nii lühikesed kui ka ülipikad, 11,2% pikad ning 2,7% väga lühikesed. Ülemineku teemaliste artiklite avaldamisel (vt Joonis 1) oli kolm kõrgperioodi: 2023. aasta septembrist novembrini avaldati 19,3%, 2024. aasta märtsist maini 26,1% ning 2024. aasta juulist oktoobrini 24,6% kõigist artiklitest.

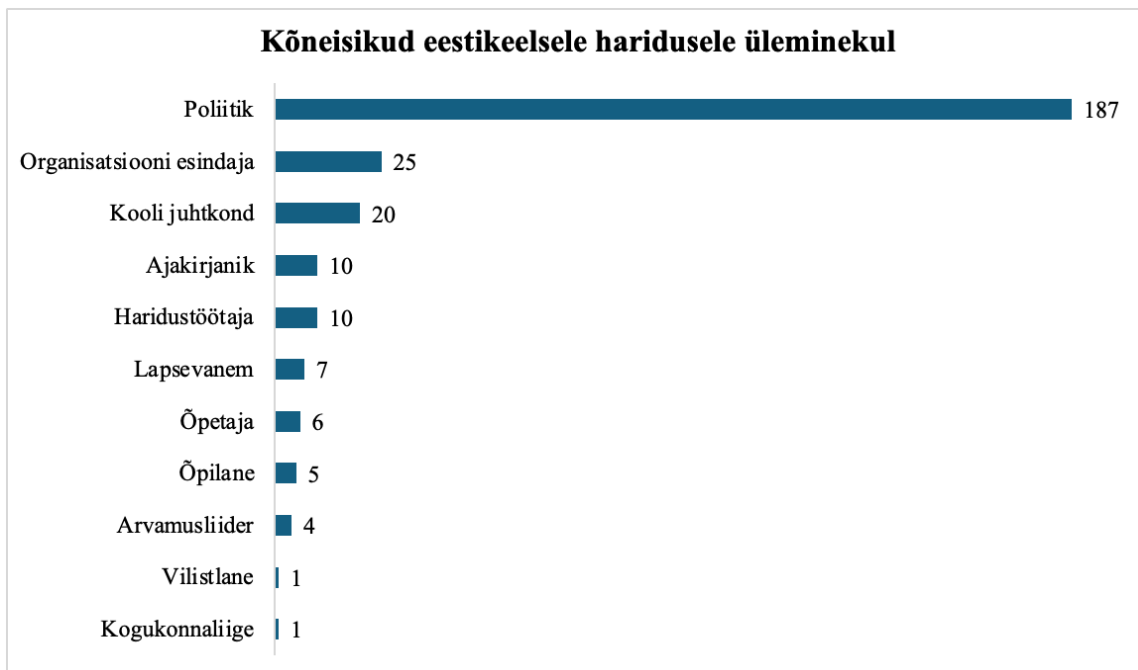

Joonis 1. Avaldatud artiklite arv kuude kaupa (N=260)

Kodeeritud artiklitest 27,3% olid tervenisti eestikeelsele haridusele ülemineku teemalised, 16,2% kajastasid omavalitsuste võimuküsimusi. Ülejäänud artiklites räägiti keelest ja kultuurist (1,9%), koolivõrgu korrastamisest (2,3%), haridusleppes (4,2%) ning muust (48,1%). Ülemineku käsitluse pikkus artiklite lõikes jagunes küllaltki ühtlaselt. 26,9% tekstides kajastati üleminekut terve teksti ulatuses, alateemana käsitleti seda 16,9% artiklites, põgusalt teiste teemade sees 23,8% artiklites ning 32,3% artiklites oli esindatud ainult termin “eestikeelsele haridusele ülemineku” või teemakohane lause. 97,3% artiklite autoritest olid ajakirjanikud, ülejäänud 2,7% jagunes kahe koolivälise haridustöötaja ja organisatsiooni esindaja ja ühe arvamusiidri, õpetaja ja poliitiku vahel.

Eestikeelsele haridusele ülemineku kõneisikud

Joonisel 2 on näha, et 67,8% eestikeelsele haridusele ülemineku teemal sõnasaajatest olid poliitikud. Kõneisikuid on arvestatud artiklite kaupa, st sama inimene võib olla sõna saanud mitmes artiklis, seega on tulemis mitmekordselt. Koolisisesteks isikuteks loetakse Tikerperi (2023: 214) põhjal õpilased, õpetajad ja teised koolitöötajad, mistõttu jaotan ka enda töös koolisiseseid ja -väliseid rollid analoogselt. Seega moodustavad sõnasaanutest koolisiseseid inimesed 11,2%, vastukaaluks koolivälisele, keda on 88,8%.

Joonis 2. Kõneisikud eestikeelsele haridusele üleminekul (N=276)

Kõrvutasin kõneisikute vaatlemisel ka analüüsi jaoks kasutatud väljaandeid (Joonis 3) ning leidsin, et kooli juhtkond saab Postimehes kaks korda rohkem sõna kui Delfis. Samas on kõik õpilased just Delfis arvamust avaldanud. Poliitikeid ja organisatsiooni esindajaid on mõlemas portaalil enam-vähem võrdselt kajastatud. Koolivälised haridustöötajad ning ajakirjanikud ise on valdavalt saanud kaasa rääkida vaid Postimehes. Vaadeldes kooliväliseid ja -siseseid allikate jaotust portaaliti, on tulemused samaväärsed.

Allikas	Väljaanne		Total
	Postimees	Delfi	
Kooli juhtkond	14	6	20
Õpetaja	2	4	6
Õpilane	0	5	5
Poliitik	95	92	187
Lapsevanem	6	1	7
Organisatsiooni esindaja	11	14	25
Kogukonnaliige	1	0	1
Vilistlane	0	1	1
Arvamusliider	2	2	4
Haridustöötaja	9	1	10
Ajakirjanik	9	1	10
Total	149	127	276

Joonis 3. Kõneisikute jaotus väljaannete kaupa (N=276)

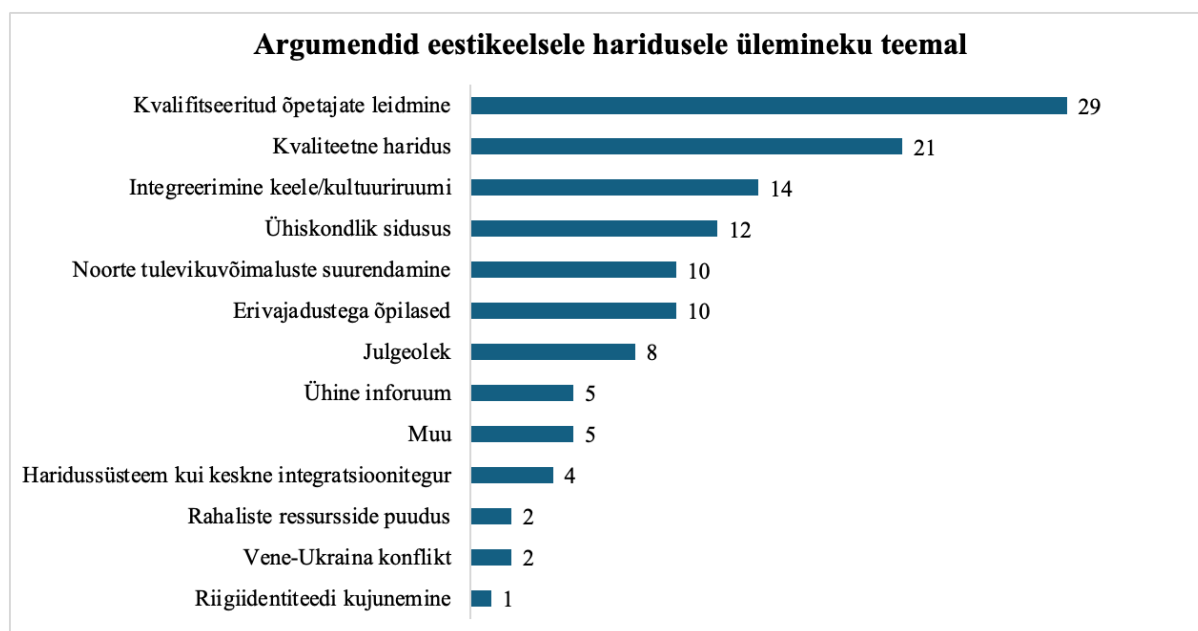
Joonisel 4 joonistuvad välja erinevate allikate seisukoht eestikeelsele õppele üleminekul. Joonise andmetest on eemaldatud kõneisikud, kellel seisukoht puudus. Enamus kõneisikutest olid ülemineku poolt, umbes neljandik neutraalsel seisukohal ning kaheksandik murelikud. Üleminekule vastuseisvaid oli ainult neli. Väärrib märkimist, et mitmed artiklid olid suunatud ennist ülemineku vastu olnud poliitiku Julianna Jurtšenkole, kes hiljem oma vaateid muutis. Varasemalt nõudis poliitik “õudse reformi” ärajätmist, hiljem märkis et üleminek on ühiskonna sidususe ja riigi tuleviku jaoks hädavajalik (Postimees, 2024). Murelikkust näitaisid üles poliitikud (erakonniti jaotus Joonisel 9), kooli juhtkonnaliikmed, lapsevanemad, haridustöötajad, kogukonnaliige ja ajakirjanik. Haridus- ja teadusministeeriumi eestikeelsele õppele ülemineku juht Ingar Dubolazov, kelle liigitasin organisatsiooni esindajate hulka, sõnas Metlevi (2023) artiklis: “Eestikeelsele õppele on vaja üle minna selleks, et nende noorte, kelle emakeel ei ole eesti keel, valikud edasises hariduses, tööelus, siin ühiskonnas sõltuks nende huvidest, soovidest, võimekusest.”

Allikas	Seisukoht				Total
	Pooldav	Vastu	Neutraalne	Murelik	
Kooli juhtkond	5	0	2	2	9
Õpetaja	3	1	1	0	5
Õpilane	1	0	0	0	1
Poliitik	107	3	29	16	155
Lapsevanem	1	0	0	2	3
Organisatsiooni esindaja	9	0	9	0	18
Kogukonnaliige	0	0	0	1	1
Vilistlane	1	0	0	0	1
Arvamusliider	3	0	0	0	3
Haridustöötaja	3	0	5	2	10
Ajakirjanik	3	0	3	1	7
Total	136	4	49	24	213

Joonis 4. Kõneisikute seisukohad eestikeelsele haridusele ülemineku teemal (N=213)

Kõlapinda leidvad sõnumid

Artiklites esitati 123 argumenti eestikeelsele haridusele ülemineku teemal (vt Joonis 5). Enim toodi välja nõutud keeleoskuse ja kvalifikatsiooniga õpetajate vajadust (29 korral). Rohkelt rõhuti ka ülemineku järel kvaliteetsema hariduse andmisele (21 korral), ühiskondliku sidususe parendamisele (12 korral), noorte tulevikuvõimaluste suurendamisele (10 korral) ja nende Eesti keele- ja kultuuriruumi integreerimisele (14 korral). Koodipuus eristasin argumentina ka Vene-Ukraina konflikti, millele viidati konkreetselt kahel korral. See-eest tuli andmeid analüüsides välja, et “muu” koodi all rõhutati reformi vajadust üldise julgeoleku tagamiseks lausa kaheksal korral. Samuti tuli kategooriast esile mure erivajadustega õpilaste pärast (10 korral).

Joonis 5. Argumendid eestikeelsele haridusele ülemineku teemal (N=123)

Argumentidele omistasin artiklites erinevad tonaalsused (vt Joonis 6). Näiteks kvalifitseeritud õpetajate leidmine tekitas kõneisikutes pigem murelikkust (62,1% argumenti välja toonud isikutest). Analüüsi väärivad argumentid olid lisaks ka julgeolekuga seotud küsimused ning ressursside puudus. Vastuseisu esines vähe, mõnevõrra negatiivselt või kahtlustavalt vaadati vaid muukeelsete inimeste Eesti keele- ja kultuuriruumi integreermisele (14,3% argumenteerijatest), kvaliteetse hariduse andmise võimalusele (9,5%), õpetajate leidmisele (10,3%) ning “muu” kategoorias erivajadustega lastega arvestamisele. Õpetajad tunnevad muret näiteks oma kolleegide pärast, kes jäävad tööst ilma pelgalt kvalifikatsioonipaberi puudumise tõttu ning kes on niikuinii paari aasta jooksul pensionile minemas (Muru, 2024).

Argumendid	Tonaalsus				Total
	Toetav	Vastu	Neutraalne	Analüüsisiv/murelik	
Integreerimine keele/kultuuriruumi	64.3%	14.3%	7.1%	14.3%	100.0%
Riigiidentiteedi kujunemine	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%
Ühiskondlik sidusus	91.7%	0.0%	0.0%	8.3%	100.0%
Ühine inforuum	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%
Haridussüsteem keskne integratsioonitegur	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%
Vene-Ukraina konflikt	50.0%	0.0%	0.0%	50.0%	100.0%
Kvaliteetne haridus	71.4%	9.5%	9.5%	9.5%	100.0%
Tulevikuvõimaluste suurendamine	80.0%	0.0%	0.0%	20.0%	100.0%
Õpetajate leidmine	10.3%	10.3%	17.2%	62.1%	100.0%
Ressursside puudus	0.0%	0.0%	50.0%	50.0%	100.0%
Muu	43.5%	8.7%	0.0%	47.8%	100.0%
Total	54.5%	7.3%	7.3%	30.9%	100.0%

Joonis 6. Argumentide tonaalsus (N=123)

Sõnumite jaotumine kõneisikute vahel

Joonisel 7 on välja toodud argumentide jaotus koolisisesest allikate ehk kooli juhtkonna, õpilaste ja õpetajate vahel. Kõikidest argumentidest on koolisisesed isikud välja toonud noorte keele- ja kultuuriruumi integreerimise, ühiskondliku sidususe parendamise, kvaliteetse hariduse andmise, kvalifitseeritud õpetajate leidmise vajaduse. Üks õpilane ja õpetaja tõid argumentideks ka Eesti riigi julgeoleku ning üks õpetaja Eesti kultuuri säilimise.

Argumendid	Allikas			Total
	Kooli juhtkond	Õpetaja	Õpilane	
Integreerimine keele/kultuuriruumi	1	0	1	2
Ühiskondlik sidusus	2	0	1	3
Kvaliteetne haridus	1	1	1	3
Õpetajate leidmine	6	2	0	8
Muu	0	2	1	3
Total	10	5	4	19

Joonis 7. Argumentide jaotus koolisisesest allikate vahel (N=19)

Joonisel 8 on visualiseeritud argumentide jaotus koolivälisest allikate vahel. “Muu” kategooria all on välja toodud peamiselt riigi julgeolekuga ning hariduslike erivajadustega (edaspidi HEV) õpilastega seotu. Viimasega tõstatuvad küsimused, kuidas HEV õpilasi toetada ja neid mitte tagaplaanile jätta ning kvalifitseeritud ja keeleoskusega spetsialiste leida. Lapsevanemad toovad muuhulgas välja, et reformiga oleks pidanud alustama juba lasteaias, et eesti keel selgeks saada (Tido ja Sednev, 2024).

Argumendid	Allikas							Total
	Politiik	Lapsevanem	Organisatsiooni esindaja	Kogukonnaliige	Arvamusliider	Haridustöötaja	Ajakirjanik	
Integreerimine keele/kultuuriruumi	6	2	0	0	0	2	2	12
Riigiidentiteedi kujunemine	1	0	0	0	0	0	0	1
Ühiskondlik sidusus	5	0	2	0	0	1	1	9
Ühine inforuum	5	0	0	0	0	0	0	5
Haridussüsteem keskne integratsioonitegur	2	0	1	0	1	0	0	4
Vene-Ukraina konflikt	2	0	0	0	0	0	0	2
Kvaliteetne haridus	12	0	6	0	0	0	0	18
Tulevikuvõimaluste suurendamine	5	0	4	0	0	0	1	10
Õpetajate leidmine	14	1	3	0	0	2	1	21
Ressursside puudus	1	0	0	0	0	0	1	2
Muu	15	1	1	1	0	1	1	20
Total	68	4	17	1	1	6	7	104

Joonis 8. Argumentide jaotus kooliväliste allikate vahel (N=104)

Vaatlesin ka sõna saanud poliitikute erakondadesse kuuluvust (Joonisel 9). Valimist on eemaldatud poliitikud, kes ühtegi erakonda ei kuulu või vahetasid kuuluvust uuritud ajavahemiku jooksul. Enim võtsid ülemineku teemal sõna E200-sse kuuluvad isikud, nende hulgas tihti Kristina Kallas haridusministrina. Sealjuures E200 esines 71,9% esinemiskordadest üleminekut pooldavana, 23,3% neutraalsena ning 4,7% murelikuna. Sõnavõtude arvu poolest teisel kohal on Reformierakond, olles 81% olukordadest pooldava seisukohaga. Minimaalselt sai sõna EKRE ning nemad jäid kas neutraalseks või vastuseisvaks. Vastuseisvuse põhjenduseks tõi EKRE püüdluse ülemineku kaudu eesti lapsi venestada (Lomp, 2024).

Erakond	Seisukoht				Total
	Pooldav	Vastu	Neutraalne	Murelik	
E200	46	0	14	3	63
EKRE	0	1	2	0	3
Isamaa	18	0	5	2	25
KE	5	2	1	13	21
RE	34	0	5	3	42
SDE	17	0	7	2	26
Total	120	3	34	23	180

Joonis 9. Poliitikute seisukohad eestikeelsele haridusele ülemineku teemal erakondade kaupa (N=180)

Tulemustest ilmneb, et eestikeelsele haridusele üleminekut puudutavas meediasisus domineerivad koolivälised kõneisikud, eriti silmapaistvalt poliitikud. Koolitöötajate sõnavõttud jäävad napiks, sealjuures varjutavad poliitikute väljaütlemised neid tugevalt. Kõneisikute argumendid ja nende tonaalsus on valdavalt toetavad, kuid kerkib esile ka murekohti – kvalifitseeritud õpetajate puudus, hariduslike erivajadustega õpilaste toetamine.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Analüüsi tulemused näitasid, et eestikeelsele haridusele ülemineku teemal saavad ajakirjanduses sõna ülekaalukalt koolivälised isikud, eeskätt poliitikud. Koolisestest kõneisikute – õpetajate, õpilaste ja kooli juhtkonna – arvamuste kajastus on meedias küllaltki tagasihoidlik. Leid kinnitab ka teoreetilises osas välja toodut, et ajakirjanikud on eelkõige vahendajaks neile, kelle käes on poliitiline ja majanduslik võim (Altschull, 1984: 298). Seda toetab ka Rawolle'i (2010: 22) selgitus meediastumise mõjust, mille kohaselt poliitikutel on võimalus meedia kaudu avalikku arvamust kujundada.

Selline kõneisikute jaotus näitab selgelt, kuidas võimusuhted meediakajastuses domineerivad. Üldhariduskoolide roll on pigem reformi elluviimine ning poliitikute oma otsustamine, mistõttu esimeste hääl meedias ka tagaplaanile jääb. Leidsin enda töös mainitud koolide tagaplaanile jätmisele kinnitust ka artikleid lugedes, kus Kohtla-Järve Gümnaasiumi direktor Hendrik Agur sõnas: “Lisaks on eestikeelsele õppele üleminekuga kaasnevad probleemid jäetud koolide ja õpetajate kanda, ilma et koolipidaja, ehk linnavalitsus pakuks neile selget tegevusplaani või tuge (Martin, 2025).”

Tulemustest ilmneb selgelt, et olenemata haridusasutuste põhivastutusest reformide elluviimisel ei ole nad avalikus diskussioonis piisavalt nähtavad. Siinkohal on tegemist ebavõrdse olukorraga, kus reformi toimimist suunavad pigem need, kellel on meediale kergem ligipääs ning poliitiline võim. See peegeldab Hawley (1999: 122) käsitlust võimusuhetest kui paratamatust domineerimisest, kus erinevatel osapooltel, siinkohal koolisestel isikutel ja poliitikutel, on ebavõrdsed võimalused oma vaatenurki avada.

Samas ilmnes artiklitest selgelt, et rohkelt mainitud murekohad on kvalifitseeritud õpetajate leidmine, mida käsitati suures osas mureliku tonaalsusega, ning hariduslike erivajadustega õpilaste toetamise võimekus. Viimased on teemad, mille praktilise lahendamisega seisavad silmitsi just koolid ise, mitte poliitikud, kes koolikeskkonnaga ise vahetult kokku ei puutu. Kui koolid ei peaks murettekitavate probleemide lahendamisega hakkama saama, langebki süü läbikukkumises neile, mitte inimestele, kes täitmist vajavad kriteeriumid paika on pannud. Olukorrast ilmnevad omakorda poliitilist võimu omavate inimeste kasuks mängivad võimusuhted, kus poliitikud omavad positsiooni saada oma tahtmine vaatamata vastupanule, mis tugineb Weberi (1978: 53) võimu definitsioonile.

Poliitikute puhul tõusid esile pigem positiivne meelestatus ja pooldavad seisukohad, kus reformi nähti olulise reformina, kuid erakondade lõikes arvamused varieerusid. Suuremat vastuseisu siiski ei esinenud. Teiste kooliväliste osapoolte seisukohad olid rohkem mureliku alatooniga, samas jäädes üldjoontes siiski toetavaks. Poliitikud, eriti reformi viljelejad, peavadki meedias erakonna või koalitsiooni poolset positiivset vaatenurka jagama. Teistel osapooltel, näiteks arvamusiidritel ja lapsevanematel, on rohkem vabadust meedias oma muresid ja arvamusi avaldada. See viitab ühiskonnaüleselt ka toetavale, kuid siiski kriitilisele hoiakule eestikeelsele haridusele ülemineku suhtes. Kahjuks ei leia nad meedias palju kõlapinda ning Biesta (2010: 57) sõnul jäävad pigem hariduse tarbijate rolli.

Artikleid lugedes ja analüüsides tõdesin, et murelikkust üles näidanud kõneisikud ei olnud niivõrd agarad lahendusi leidma. Mõnes artiklis oli välja toodud, et üleminekuga oleks pidanud alustama juba lasteaias ning õpetajatele võiks kehtestada leebemad keelekvalifikatsiooninõuded, kuid üldjoontes keskenduti rohkem sellele, mis on vajaka, kui sellele, kuidas esinevatele probleemidele lahendusi leida. See tähendab, et reformi meediakajastus vajaks rohkem tegudele suunatud seisukohtade edastamist.

Võrreldes uurimistulemusi ja praeguse koalitsiooni koosseisu, mille moodustab Erakond Eesti200, Reformierakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond, võib öelda, et haridusreform on olnud koalitsiooni ja opositsiooni suhteliselt üksmeelne otsus. Kui opositsioon ei oleks reformiga päri, peaks see meedias rohkem kajastuma. Tulemustest aga selgus, et EKRE ei ole üldse eriti sõna võtnud ning Isamaa suuresti pooldab üleminekut. Ainult Keskerakonna poolt on rohkem murelikkust üles näidatud. Selliste analüüsides kaudu saaks tegelikult hästi hinnata, mil määral poliitika tagatubades ühel meelel ollakse. Eraldi saaks kvalitatiivselt uurida ka erinevate erakondade vaikimist ülemineku teemal. Minu töö poliitilise aspektiga otseselt ei tegele, kuid tuli tulemustest värvikalt välja. Kahtlemata on tegemist huvitavate edasiuurimissuundadega.

Kasulik oleks ka uurida, kuidas koolid ja teised haridusasutused oma kommunikatsiooni strateegilisemalt planeerida saaksid, et oma häält meedias paremini esindada ja tegevusi kaitsta. Selline uurimus oleks võimusuhte tasakaalustamise kontekstis oluline õppimiskoht koolide juhtkondadele. Lisaks aitaks viimane tugevdada haridusasutuste positsiooni üldises hariduspoliitikas ning -kommunikatsioonis.

KOKKUVÕTE

Eesti on üritanud riigikeelsele haridusele üle minna alates iseseisvusaja algusest. Seadusemuudatused, mis täielikku üleminekut võimaldavad, võeti vastu 2022. aasta lõpus ning aktiivne üleminek algas 2024. aasta sügisel. Viimase eesmärk on kogu riigis kvaliteetset eestikeelset haridust anda ning eesti keelt emakeelena mitterääkivad noored meie kultuuriruumi integreerida.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli trendi uurida ning kaardistada, kes on eestikeelsele haridusele ülemineku peamised kõneisikud, kas ja kuidas on nad Eesti haridussüsteemiga seotud ning millised on nende seisukohad ja argumendid. Eesmärgi saavutamiseks kasutasin standardiseeritud kontentanalüüsi, mille käigus analüüsisin 260 teemakohast artiklit, mis olid avaldatud Postimehes ja Delfis alates haridus- ja teadusminister Kristina Kallase ametisse asumisest 17. aprillil 2023 kuni märts 2025.

Hariduspoliitilised otsused ja meediakajastus on tihedalt seotud. Haridusteemad jõuavad tänu meediastumisele üha enam avalikkuse ette, kuid sõna saavad eeskätt need, kellel on poliitiline ja majanduslik võim. Analüüsi tulemused kinnitasid teooriat, kuna artiklites domineerisid poliitikud ning koolisestest isikute esindatus oli napp. Kõneisikute seisukohad olid enamjaolt üleminekut pooldavad, kuid esines siiski murekohti – kvalifitseeritud õpetajate puudus ning hariduslike erivajadustega laste toetamine võimekus.

Tulemustest ilmneb, et reformi elluvijad ehk koolid jäävad avalikus arutelus tagaplaanile, kuid just nemad peavad reformi käigus esile kerkivatele probleemidele lahendused leidma. Võimsuhted avalduvad võimaluses meedia kaudu avalikku arvamust kujundada. Institutsioonide virtuaalseks muutumine annab võimaluse kõigile haridusteemadel kaasa rääkida, aga koolidel puudub kontroll nende kohta meedias avaldatu üle. Neil on raske meedias kõlapinda leida, mis tekitab keerulise olukorra – nemad vastutavad reformi elluviimise eest, kuid otsuseid võtavad vastu poliitikud.

SUMMARY

Estonia has been striving to transition to Estonian-language education since the beginning of its independence. The legislative amendments that allow for a full transition were adopted at the end of 2022, and the active implementation began in the autumn of 2024. The aim of this reform is to provide high-quality Estonian-language education across the country and to integrate young people who do not speak Estonian as their mother tongue into the Estonian cultural sphere.

The aim of this bachelor's thesis was to examine this trend and identify the main spokespersons in the transition to Estonian-language education, whether and how they are connected to the Estonian education system, and what their positions and arguments are. To achieve this, I used standardized content analysis to examine 260 relevant articles published in *Postimees* and *Delfi* between April 17, 2023 – Minister of Education and Research Kristina Kallas took office – and March 2025.

Educational policy decisions and media coverage are closely intertwined. Due to mediatization, education-related issues increasingly reach the public, yet those who get to speak are primarily individuals with political or economic power. The results of the analysis confirmed this theory: politicians dominated the articles, while school-based voices were scarcely represented. Most spokespersons expressed support for the transition, but several concerns were also raised – in particular, the shortage of qualified teachers and the capacity to support students with special educational needs.

The findings reveal that the actual implementers of the reform – schools – are sidelined in public discourse, even though they are the ones expected to address the challenges arising from the reform. Power relations become evident in the ability to shape public opinion through media access. The virtualization of institutions allows everyone to participate in educational debates, yet schools have little control over how they are portrayed in the media. It is difficult for them to gain media attention, creating a problematic situation – they are responsible for implementing the reform, while the decisions are made by politicians.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aab, A. (2015). Hariduskommunikatsioon Eestis: praktikad ja võimalused. *Kaja*, 25, 7–9.

Aelst, P. V. ja Walgrave, S. (2011). Minimal or Massive? The Political Agenda–Setting Power of the Mass Media According to Different Methods. *International Journal of Press/Politics*, 16(3), 295–313. <https://doi.org/10.1177/1940161211406727>

Albæk, E., Dalen, A. van, Jebril, N., Vreese, C. H. (2014). *Political Journalism in Comparative Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

Altschull, J. H. (1984). *Agents of Power: The Role of the News Media in Human Affairs*. New York: Longman Inc.

Antikainen, A., Rinne, R. ja Koski, L. (2009). *Haridussotsioloogia*. Tallinn: TLÜ kirjastus.

Biesta, G. J. J. (2010). *Good Education in an Age of Measurement: Ethics, Politics, Democracy*. New York: Routledge.

Breiter, A., Hepp, A. ja Hasebrink, U. (2018). *Communicative figurations: Transforming communications in times of deep mediatization*. Springer Nature.
<https://doi.org/10.1007/978-3-319-65584-0>

Dearing, J. W. ja Rogers, E. M. (1992). *Communication Concepts 6: Agenda-Setting*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Dozier, D. M., Grunig, J. E., Dozier, D. M., Grunig L. A. ja Grunig, J. E. (1995). *Manager's guide to excellence in public relations and communication management*. New York: Routledge.

“Eesti riikliku integratsioonipoliitika lähtekohtade mitte-eestlaste integreerimiseks Eesti ühiskonda” heakskiitmine. (10.06.1998). *Riigi Teataja*. Kasutatud 08.12.2024,
<https://www.riigiteataja.ee/akt/75582>

Fullan, M. (2006). *Uudne arusaam haridusmuutustest*. Tartu: Atlex.

Gamzejev, E. (2025). Kristina Kallas tuli poliitikasse, et muuta kõik koolid eestikeelseteks. *Põhjarannik*, 1. märts. Kasutatud 21.03.2025,

<https://pohjarannik.postimees.ee/8201224/kristina-kallas-tuli-poliitikasse-et-muuta-koik-kooli>

d-eestikeelseteks

Gilpin, D. (2010). Organizational Image Construction in a Fragmented Online Media Environment. *Journal of Public Relations Research*, 22(3), 265–287.

<https://doi.org/10.1080/10627261003614393>

Gronn, P. (2000). Distributed properties: A new architecture for leadership. *Educational management & administration*, 28(3), 317–338. <https://doi.org/10.1177/0263211X000283006>

Grunig, J. E., & Hunt, T. (1984). *Managing public relations*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Hallin, D. C. ja Papathanassopoulos, S. (2002). Political clientelism and the media: southern Europe and Latin America in comparative perspective. *Media, Culture & Society*, 24(2), 175–195. <https://doi.org/10.1177/016344370202400202>

Haridus- ja Teadusministeerium. (2024a). *Üleminek eestikeelsele haridusele*. Kasutatud 05.12.2024, <https://www.hm.ee/uleminek>

Haridus- ja Teadusministeerium. (2024b). *Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2023/2024. õppeaastal*. Kasutatud 31.12.2024, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2024-10/HTM_Aastaraamat-2023-2024.pdf

Hatcher, R. (2005). The distribution of leadership and power in schools. *British Journal of Sociology of Education*, 26(2), 253–267. <https://doi.org/10.1080/0142569042000294200>

Hawley, P. H. (1999). The Ontogenesis of Social Dominance: A Strategy-Based Evolutionary Perspective. *Developmental Review*, 19, 97–132. <https://doi.org/10.1006/drev.1998.0470>

Hjarvard, S. (2008). The mediatization of society. *Nordicom review*, 29(2), 102–131.

Hämäläinen, K., Taipale, A., Salonen, M., Nieminen, T. ja Ahonen, J. (2004). *Õppeasutuse juhtimine*. El Paradiso.

Jakobson, V., Korts, K. ja Grinko, O. (1998). Vene kooli reformi käsitlemine Riigikogus ning eesti- ja venekeelses ajakirjanduses. M. Lauristin, S. Vare, T. Pedastsaar ja M. Pavelson (toim), *Mitmekultuuriline Eesti: väljakutse haridusele* (lk 187–206). Tartu: Tartu Ülikool.

Kalmus, V. (2015). *Standardiseeritud kontentanalüüs*. Kasutatud 05.12.2024, <https://samm.ut.ee/kontentanalyyis/>

Kowalski, T. J. (2011). Public Relations in Schools. *Educational Leadership Faculty Publications*, 49. http://ecommons.udayton.edu/eda_fac_pub/49

Krotz, F. ja Hepp, A. (2013). *A concretization of mediatization: How mediatization works and why 'mediatized worlds' are a helpful concept for empirical mediatization research*. Empedocles. *European Journal for the Philosophy of Communication*, 3(2), 119–134.

Kõuts-Klemm, R. ja Seppel K. (2018). *Juhatus meedia ja kommunikatsiooni teooriatesse*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Ligi, J. (2023). Jürgen Ligi: komistuskivid eestikeelsele haridusele üleminekul on olnud suured. Kasutatud 17.05.2025, <https://reform.ee/riigikogu-valimised-2023/jarva-ja-viljandimaa/uudis/jurgen-ligi-komistuski-vid-eestikeelsele-haridusele-uleminekul-on-olnud-suured/>

Lomp, L.-E. (2024). Kaja Kallas: praegu ei ole meil plaanis kinnisvaramaksu kehtestada. *Postimees*, 8. mai. Kasutatud 11.05.2025, <https://www.postimees.ee/8016092/video-kaja-kallas-praegu-ei-ole-meil-plaanis-kinnisvaramaksu-kehtestada>

Luthra, A. (2015). Effective Leadership is all about Communicationg Effectively: Connecting Leadership and Communication. Research Gate. Kasutatud 04.11.2024, https://www.researchgate.net/publication/307598681_Effective_Leadership_is_all_about_Communicating_Effectively_Connecting_Leadership_and_Communication

Martin, M. (2025). Linnavoliniku pöördumine muutus veebiülekanes arusaamatuks mulinaks. *Postimees*, 28. märts. Kasutatud 22.04.2025, <https://www.postimees.ee/8219302/kriitiline-sonavott-linnavoliniku-poordumine-muutus-veebiulekandes-arusaamatuks-mulinaks>

McNair, B. (2004). PR must die: spin, anti-spin and political public relations in the UK, 1997–2004. *Journalism studies*, 5(3), 325–338. <https://doi.org/10.1080/1461670042000246089>

McNair, B. (2018). *An Introduction to Political Communication*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315750293>

Mellado, C. ja Lagos, C. (2014). Professional Roles in News Content: Analyzing Journalistic

Performance in the Chilean National Press. *International Journal of Communication*, 8, 2090–2112.

Meriläinen, N. ja Hiljanen, M. (2024). Editorial: Power relations in society. *Frontiers in Political Science*, 6. <https://doi.org/10.3389/fpos.2024.1477676>

Metlev, S. (2023). Vene kooli suure reformi põhimotiiv – võrdsed võimalused kõigile. *Postimees*, 19. august. Kasutatud 11.05.2025, <https://arvamus.postimees.ee/7836181/ak-fookus-vene-kooli-suure-reformi-pohimotiiv-vordsed-voimalused-koigile>

Muru, M. (2024). „Meie lapsed nutavad eesti keele tundides!“ kurdavad Narva lapsevanemad. *Delfi*, 3. aprill. Kasutatud 11.05.2025, <https://www.delfi.ee/artikkel/120282450/meie-lapsed-nutavad-eesti-keele-tundides-kurdavad-narva-lapsevanemad>

OECD. (2020). Education Policy Outlook: Estonia. Kasutatud 07.04.2025, <https://www.oecd.org/en/about/projects/education-policy-outlook.html>

Porterfield, K., & Carnes, M. (2012). *Why social media matters: School communication in the digital age*. Bloomington: Solution Tree Press.

Postimees. (2025). Julianna Jurtšenko: toetan täielikult üleminekut eestikeelsele haridusele. *Postimees*, 1. september. Kasutatud 11.05.2025, <https://www.postimees.ee/8087969/julianna-jurtsenko-toetan-taielikult-uleminekut-eestikeelsele-haridusele>

Post, S. (2015). Scientific objectivity in journalism? How journalists and academics define objectivity, assess its attainability, and rate its desirability. *Journalism*, 16(6), 730–749. <https://doi.org/10.1177/1464884914541067>

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (15.09.1993). *Riigi Teataja*. Kasutatud 17.12.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/28542>

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (13.03.2003). *Riigi Teataja*. Kasutatud 17.12.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/263199>

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (01.09.2013). *Riigi Teataja*. Kasutatud 17.12.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/111072013002>

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning teiste seaduste muutmise seadus (eestikeelsele õppele üleminek). (12.12.2022). *Riigi Teataja*. Kasutatud 17.12.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122022008>

Rawolle, S. (2010). Understanding the mediatisation of educational policy as practice. *Critical Studies in Education*, 51(1), 21–39. <https://doi.org/10.1080/17508480903450208>

Robinson, V. M. J. (2001). Embedding leadership in task performance. *Leadership for Quality Schooling: International Perspectives* (90–102). London: Falmer Press.

Rönnerberg, L., Lindgren, J., ja Segerholm, C. (2012). In the public eye: Swedish school inspection and local newspapers: exploring the audit–media relationship. *Journal of Education Policy*, 28(2), 178–197. <https://doi.org/10.1080/02680939.2012.701668>

Schillemans, T. (2012). *Mediatization of public services*. Frankfurt: Peter Lang.

Smith, R. D. (2020). *Strategic planning for public relations*. New York: Routledge.

Strömbäck, J. (2010). Mediatization and perceptions of the media's political influence. *Journalism Studies*, 12(4), 423–439. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2010.523583>

Tammaru, T., Kallas, K. ja Eamets, R. (2017). Põhisõnumid. Eesti rändeajastul. *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017: Eesti rändeajastul*. Kasutatud 30.12.2024, <https://www.2017.inimareng.ee/pohisonumid-eesti-randeajastul/>

Tartu Ülikooli Eetikaveeb. (i.a). *Haridus ja ühiskond*. Kasutatud 05.12.2024, <https://eetika.ee/et/sisu/haridus-ja-uhiskond>

Tido, A. ja Sednev, K. (2024). Peipsimaa lapsevanemate hirm pole eesti keelele üleminek, vaid hariduse kättesaadavus. *Postimees*, 1. oktoober. Kasutatud 11.05.2025, <https://www.postimees.ee/8106564/peipsimaa-lapsevanemate-hirm-pole-eesti-keelele-ulemin-ek-vaid-hariduse-kattesaadavus>

Tikerperi, M.-L. (2016). *Suhtekorraldus ja kommunikatsioonijuhtimine koolis riigigümnaasiumite näitel* (Doctoral dissertation, Magistritöö. Tartu Ülikool, haridusteaduste instituut).

Tikerperi, M.-L. (2020). Looking for the "inexplicable something": which aspects form a school's reputation? *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 8(2),

219–244. <https://doi.org/10.12697/eha.2020.8.2.09>

Tikerperi, M.-L. (2023). From Distant Target Groups to Involved Stakeholders: Developing Dialogic School Communication. *Human, Technologies and Quality of Education*, 15, 210–219. <https://doi.org/10.22364/htqe.2023.15>

Tikerperi, M.-L. ja Siibak, A. (2024). Core or non-core task? Four types of school leader's approaches to communication management. *Thompson, G. & Hogan, A. (Ed.). Teaching and Time Poverty: Understanding Workload and Work Intensification in Schools*, 93–107. Routledge. <http://dx.doi.org/10.4324/9781003457527-7>

Weber, M. (1978). *Economy and society: An outline of interpretive sociology*. University of California press.

Wei, Y.-K. (2002). Corporate image as collective ethos: a poststructuralist approach. *Corporate Communications: An International Journal*, Vol. 7(4), 269–276. <https://doi.org/10.1108/13563280210449859>

LISAD

Lisa 1. Koodipuu

A – artikli vormilised näitajad

A0 – väljaanne	1 – Postimees
	2 – Delfi
A1 – žanr	1 – juhtkiri
	2 – intervjuu
	3 – arvamustlugu
	4 – lugeja kiri
	5 – uudislugu
	6 – analüüs
	7 – kommentaar
A2 – pikkus	1 – väga lühike (0–999 tm)
	2 – lühike (1000–2499 tm)
	3 – keskmine (2500–4999 tm)
	4 – pikk (5000–7499)
	5 – ülipikk (7500+ tm)
A3 – ilmumisaeg	1 – aprill 2023
	2 – mai 2023
	3 – juuni 2023
	4 – juuli 2023
	5 – august 2023
	6 – september 2023
	7 – oktoober 2023
	8 – november 2023
	9 – detsember 2023
	10 – jaanuar 2024
	11 – veebruar 2024
	12 – märts 2024
	13 – aprill 2024
	14 – mai 2024
	15 – juuni 2024
	16 – juuli 2024
	17 – august 2024
	18 – september 2024
	19 – oktoober 2024
	20 – november 2024
	21 – detsember 2024
	22 – jaanuar 2025
	23 – veebruar 2025
	24 – märts 2025

B – artikli sisu puudutav

B1 – teema	1 – reformi elluviimine
	2 – omavalitsuse võimuküsimused
	3 – keel ja kultuur
	4 – koolivõrgu korrastamine
	5 – õpetajate streik/hariduslepe
	6 – muu
B2 – eestikeelsele haridusele ülemineku teemakäsitluse pikkus	1 – terve artikkel
	2 – alateema
	3 – põgusalt teemade sees
	4 – ainult termin/lause
B3 – argumentid (a – kultuurilised, b – poliitilised, c – hariduslikud, d – praktilised)	0 – argumente pole, lihtsalt mainitud või faktid esitatud
	1a – noorte integreerimine Eesti keele/kultuuriruumi
	2a – riigidentiteedi kujunemine
	3a – ühiskondliku sidususe parendamine
	4a – ühine inforuum
	5b – haridussüsteem keskne integratsioonitegur
	6b – Vene-Ukraina konflikti mõju
	7c – kvaliteetse hariduse tagamine
	8c – noorte tulevikuvõimaluste suurendamine/võrdsed võimalused
	9d – keeleoskusega/kvalifikatsiooniga õpetajate leidmine/põlvkonnade vaheline ülevõtte
	10d – rahaliste ressursside puudus
11 – muu	
B4 – argumenti tonaalsus	0 – argumente polnud
	1 – toetav
	2 – vastu
	3 – neutraalne
	4 – analüüsiv/murelik

C – kõneisikut puudutav

C1 – autor (a – koolisisene isik, b – kooliväliline)	1a – juhtkonna liige
	2a – õpetaja
	3a – õpilane
	4b – poliitik
	5b – lapsevanem
	6b – organisatsiooni esindaja
	7b – kogukonnaliige
	8b – väljaandne peatoimetaja
	9b – viistlane
	10b – arvamusiider
	11b – ajakirjanik
	12b – haridustöötaja
C2 – allikas (a – koolisisene isik, b – kooliväliline)	0 – keegi arvamust ei avaldanud
	1a – juhtkonna liige
	2a – õpetaja
	3a – õpilane
	4b – poliitik
	5b – lapsevanem
	6b – organisatsiooni esindaja
	7b – kogukonnaliige
	8b – viistlane
	9b – arvamusiider
	10b – haridustöötaja
11b – ajakirjanik	
C3 – seisukoht/poolehoid eestikeelsele haridusele ülemineku osas	1 – pooldav
	2 – vastu
	3 – neutraalne/seisukohta pole
	4 – analüüsiv/murelik

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Laura Saunamets:

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Võimusuhted hariduskommunikatsioonis: eestikeelsele õppele ülemineku kajastamine ajakirjanduses”, mille juhendaja on Mari-Liis Tikerperi, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Laura Saunamets

23.05.2025